

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХЕРСОНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ПЕДАГОГІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА ПЕДАГОГІКИ ТА ПСИХОЛОГІЇ ДОШКІЛЬНОЇ ТА
ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ**

**ПСИХОЛОГІЧНІ ЧИННИКИ НАВЧАННЯ ЗДОБУВАЧІВ ПОЧАТКОВОЇ
ОСВІТИ У ДИСТАНЦІЙНОМУ ФОРМАТІ**

**PSYCHOLOGICAL FACTORS OF LEARNING PRIMARY EDUCATION
STUDENTS IN A DISTANCE FORMAT**

**Кваліфікаційна робота (проект)
на здобуття ступеня вищої освіти «магістр»**

Виконала: здобувачка 2 курсу, 09-261м групи

Спеціальності: 013 Початкова освіта

Освітньо програми: Початкова освіта

Храмова Світлана Сергіївна

Керівник: доктор пед.наук, професор

Андрієвський Борис Макійович

Рецензент: вчитель початкових класів,

вчитель методист НВК “Школа гуманітарної
праці” Херсонської обласної ради

Мороз О.О.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. Особливості організація дистанційного навчання здобувачів початкової освіти	
1.1. Передумови дистанційного навчання в початковій школі.....	7
1.2. Особливості психічного розвитку дітей молодшого шкільного віку.....	12
1.3. Аналіз практики здобувачів початкової освіти у дистанційному навчанні.....	16
РОЗДІЛ 2. Стан сформованості психологічної готовності в системі дистанційному навчанні дітей молодшого шкільного віку.	
2.1. Умови перебування дітей в системі дистанційного навчання.....	21
2.2. Організація експериментальної перевірки умов якості освіти здобувачів початкової школи в умовах дистанційного навчання.....	23
2.3. Рекомендації подолання психологічних втрат в системі дистанційного навчання у дітей молодшого шкільного віку.....	38
ВИСНОВКИ.....	42
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	44
ДОДАТКИ	
Додаток А.....	49
Додаток Б.....	52
Додаток В.....	55

ВСТУП

Система освіти останнім часом зазнає суттєвих змін, зумовлених стрімким розвитком інформаційних технологій та впровадженням дистанційного навчання. Особливо ці зміни стали помітними під час пандемії COVID-19 та вторгненням росії на нашу територію, коли більшість шкіл перейшли на онлайн-формат навчання. Ця ситуація актуалізувала необхідність глибшого дослідження особливостей освітнього процесу, зокрема психологічних аспектів, що впливають на його ефективність.

«Діти молодшого шкільного віку, які проходять важливі етапи соціалізації та формування пізнавальних процесів, особливо вразливі до змін у системі навчання. Перехід на дистанційне навчання викликає певні труднощі, пов'язані з адаптацією до нових умов, розвитком навичок самостійності та контролем уваги. У такому форматі навчання на перший план виходять психологічні аспекти: мотивація, рівень тривожності, особливості сприйняття інформації та взаємодія з вчителями й однокласниками в онлайн-середовищі» [7, 9].

Психологічні аспекти дистанційного навчання здобувачів початкової освіти є предметом активних досліджень багатьох педагогів і науковців. «В Україні такі дослідники, як Валентин Моляко, Наталія Басюк та Людмила Карамушка, приділяють особливу увагу вивченню психолого-педагогічних умов навчання у цьому віці. Їхні дослідження спрямовані на підтримку емоційного стану дітей та розвиток їхньої мотивації в умовах обмеженої соціальної взаємодії» [37].

Також науковці, «зокрема Олена Малінко та Олена Ільїна, аналізують питання адаптації учнів до нових освітніх умов, зосереджуючись на створенні комфортного середовища для навчання та подоланні стресових ситуацій, які виникають через перехід до онлайн-формату [31, 35]. Їхні роботи підкреслюють важливість інтерактивних

методик навчання, технічної підтримки та постійного психологічного супроводу.

Ці дослідження показують, що для успішної реалізації дистанційної освіти необхідно приділяти увагу не тільки технічним аспектам, але й емоційній підтримці та адаптації учнів, тому це визначає **актуальність** обраної теми і обумовлює необхідністю розробки методів і підходів, які забезпечать максимальну ефективність навчання дітей молодшого шкільного віку. Важливо розуміти, як дистанційний формат впливає на когнітивний розвиток, емоційний стан та комунікативні навички учнів, аби забезпечити гармонійний та комфортний освітній процес.

Метою даного дослідження є визначення й обґрунтування психологічних особливостей дистанційного навчання здобувачів початкової освіти.

Завдання дослідження:

1. Проаналізувати теоретичні аспекти організації дистанційного навчання в початковій школі.
2. Визначити психологічні особливості та оцінити стан психологічної готовності здобувачів початкової освіти до дистанційного навчання.
3. Обґрунтувати психолого-педагогічні умови ефективності застосування дистанційного навчання.
4. Розробити рекомендації подолання психологічних труднощів у дистанційному навчанні здобувачів початкової освіти.

Об'єкт дослідження – освітній процес у дітей молодшого шкільного віку в умовах дистанційного навчання.

Предмет дослідження – психолого-педагогічні умови навчання здобувачів початкової освіти в дистанційному форматі.

Методи дослідження. Аналіз та узагальнення теоретичних положень за літературними джерелами, спостереження, обробка результатів спостережень.

Наукова новизна одержаних результатів. Отримали подальший розвиток уявлення про психологічні аспекти в системі дистанційного навчання здобувачів початкової освіти.

Практичне значення одержаних результатів. Проведене дослідження дозволило оцінити стан психологічних особливостей здобувачів початкової освіти у форматі дистанційного навчання, а також готовність адаптуватися до нових реалій сьогодення. Розроблено комплекс рекомендацій спрямованих на формування психологічних особливостей здобувачів початкової освіти під час дистанційного навчання.

Отримані результати можуть бути використані з метою визначення завдань та змісту корекційно-розвивального впливу на дітей досліджуваної категорії, спрямованої на вдосконалення психологічних особливостей під час дистанційного навчання.

Зв'язок з науковими програмами, планами, темами. Наша обрана тема пов'язана з науковими дослідженнями, які вивчають вплив дистанційного формату на когнітивний та емоційний розвиток дітей, адаптацію здобувачів освіти до нових форм навчання, а також з дослідженням у сфері освітньої психології.

Апробація результатів дослідження. Результати дослідження були обговорені на педагогічних радах у місцях проведення практики та опубліковані у статті «Мотивація здобувачів освіти початкової школи в системі дистанційного навчання».

Публікації. За результатами досліджень опубліковано 1 стаття:

Храмова С.С. Мотивація здобувачів освіти початкової школи в системі дистанційного навчання // Магістерські студії. Альманах. Вип. XXIV. Івано-Франківськ: ХДУ, 2024.

Структура дослідження. Магістерське дослідження викладено на 56 сторінках друкованого тексту і складається зі вступу, двох розділів, висновків, списку використаних джерел (45 назв) і додатків.

РОЗДІЛ 1. ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ ЗДОБУВАЧІВ ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ

1.1 Передумови дистанційного навчання в початковій школі

«Пандемія коронавірусу вже змусила всіх освітян адаптуватися і перевести свою роботу на дистанційний режим. Однак війна в Україні принесла нові виклики – руйнування шкіл, вимушене переселення учнів і педагогів, які тепер навчаються і працюють у нових для себе школах як в Україні, так і за її межами. Крім того, через повітряні тривоги, бойові дії та інші фактори, пов'язані з війною, окремі діти та цілі класи часто отримують стрес, «випадають» з освітнього процесу» [36].

«Дистанційне навчання є однією з форм організації освітнього процесу, при якій всі або частина занять проводяться з використанням сучасних інформаційних та телекомунікаційних технологій, коли вчитель і учні знаходяться на відстані один від одного. Це означає, що під час такого навчання здобувач початкової освіти не завжди може пройти шлях від сприйняття інформації до її розуміння, запам'ятовування і відтворення» [21].

Нами розглянуто методичну літературу, в якій описують режими дистанційного навчання (Таблиця 1.1).

Таблиця 1.1

Режими дистанційного навчання

Вид	Ознаки
Синхронний режим	Передбачає одночасну участь в освітньому процесі як вчителя, так і учнів. Учні долучаються до вчителя за розкладом. Визначається час початку кожного уроку. Учням надаються чіткі інструкції. Частина уроку можна використати для відеопояснення нового матеріалу залежно від теми, з урахуванням вікових особливостей дітей. При підготовці до уроку учителю важливо

	збалансовано поєднувати цифрові завдання, роботу з підручником та робочим зошитом. Особливу увагу варто приділити практичним завданням, при виконанні яких не передбачається користування електронними ресурсами.
Асинхронний режим	Не вимагає одночасного зв'язку всіх учасників у реальному часі. Вчителю важливо зазначити терміни виконання завдань, надіслані для зворотного зв'язку, надати орієнтовний розклад уроків для учнів, щоб вони мали уявлення про те, що їм слід робити і коли. Асинхронний режим застосовується до різних форм цифрового та онлайн-навчання. Наприклад, вчитель може записувати власні короткі відеоуроки, пояснення або навчальні завдання на основі ігор, які учні виконують самостійно. Асинхронний режим включає: записані презентації, такі як слайд-шоу та відео; електронну пошту; дошки для обговорень; групи в соціальних мережах або Viber
Змішаний режим	Комбінує елементи як синхронного, так і асинхронного навчання.

«Асинхронне дистанційне навчання забезпечує самостійну роботу учнів з навчальними матеріалами, які їм надає вчитель. Здобувачі освіти можуть опрацьовувати матеріали в зручний для себе час, виконувати завдання і відправляти результати на перевірку» [15]. Вчитель забезпечує ресурсами, а також контролює та оцінює їхню діяльність на відстані. Такий підхід дозволяє організувати освітній процес без необхідності одночасної взаємодії учнів і вчителя в реальному часі. Окремі варіанти організації асинхронного дистанційного формату наведено в таблиці 1.2.

Таблиця 1.2

Види організації асинхронного навчання

Види організації	Опис
Використання електронної пошти.	Учитель надсилає учням на їх електронні скриньки навчальні матеріали та/або посилання на навчальні онлайнресурси, завдання; учні опрацьовують самостійно матеріали та виконують завдання, виконані завдання надсилають на електронну скриньку вчителю.
Використання хмарних сховищ (Google Діску, Dropbox та інших).	Учитель створює папку для учнів із навчальними матеріалами та завданнями, учні самостійно опрацьовують матеріали, виконують завдання та розміщують їх у тій же папці.
Використання соціальних мереж/месенджерів.	Учитель створює групу в соціальній мережі/месенджері (Facebook, Viber, Telegram тощо) з обмеженим доступом, розміщує навчальні матеріали та/або посилання на навчальні онлайнресурси, завдання. Також у групі можна проводити опитування учасників.
Використання сайту/блогу/віртуальної дошки тощо.	Учитель розміщує навчальні матеріали та/або посилання на навчальні онлайнресурси, завдання для учнів на власному (шкільному) сайті або блозі, віртуальній дошці або інтерактивному плакаті (Padlet, Lino, ThingLink, Genial.ly тощо), учні

	самостійно опрацьовують матеріали, виконують завдання та надсилають їх на електронну пошту вчителя або прикріплюють у коментарях до посту, розміщують відповіді/посилання на виконані завдання на віртуальній дошці, відповіді у тестових системах тощо.
--	--

Синхронне дистанційне навчання може бути організовано через різні платформи та дозволяє взаємодіяти в реальному часі. Це забезпечує можливість обробки матеріалів, оперативної перевірки завдань і надання зворотного зв'язку. Ця форма має теж кілька варіантів організації навчання (Таблиця 1.3).

Таблиця 1.3

Види організації синхронного навчання

Варіант організації	Назва застосунку	Опис
Платформи дистанційного навчання	Moodle, Google Classroom та інші	Вчитель створює курс та реєструє учнів у ньому. У створеному дистанційному курсі вчитель розміщує текстові матеріали, презентації, відеозаписи, завдання, посилання на інші освітні ресурси. Учні ознайомлюються з навчальними матеріалами, виконують завдання та завантажують їх до системи дистанційного навчання. Учитель

		перевіряє, оцінює виконання завдань учнями, пише відповідні коментарі до робіт. Застосування платформ дистанційного навчання є доречним для організації дистанційного та індивідуального навчання в закладах освіти і в асинхронному режимі.
Вебінари, відеоконференції	BigBlueButton, Google Hangouts, YouTube та інші.	Учитель створює обліковий запис у відповідному сервісі, планує трансляцію та надсилає посилання на заплановану трансляцію учням на електронні скриньки. Під час трансляції вчитель може демонструвати дошку, записувати, малювати на ній, надавати можливість дій учням (якщо це дозволяє сервіс).
Проведення чатів	Viber, Messenger, Telegram, WhatsApp, пошта Gmail.	Спілкування в режимі реального часу через месенджери, що дозволяє оперативно обговорювати матеріали і виконувати завдання з учнями.
Спільні документи Google	текстові файли, презентації, таблиці, зображення тощо	Учні працюють одночасно в реальному часі над створенням документів, презентацій або таблиць, додаючи відповіді та коментарі, що сприяє командній роботі.

«Дистанційне навчання потребує наявності у всіх учасників освітнього процесу стабільного доступу до інтернету і відповідних

пристроїв (комп'ютерів, планшетів, смартфонів). Крім того, вчителі повинні володіти навичками роботи з технологіями дистанційного навчання» [40].

Необхідність удосконалення змісту дистанційної освіти в сучасній школі пов'язана з адаптацією традиційних методів до нових умов, а також розробкою спеціалізованих підходів. Це включає забезпечення якісного освітнього процесу на відстані, щоб учні могли реалізувати своє право на освіту, гарантоване законодавством України.

1.2 Особливості психічного розвитку дітей молодшого шкільного віку

«Початкова школа є важливим етапом у житті учнів, оскільки саме в цей період відбувається перебудова їхньої свідомості, емоційної сфери, а також соціальна, психологічна і фізіологічна адаптація» [18]. «Незалежно від того, яку роботу виконує школяр – чи то розумова праця, пов'язана з опануванням нових знань, чи психологічне навантаження, зумовлене спілкуванням у великому й різноманітному колективі, – кожна система організму повинна відреагувати своїм напруженням. Чим більше напруження вимагається від кожної системи, тим більше ресурсів витрачає організм. Вчитель має розуміти, що можливості дитячого організму не безмежні, а тривале напруження і пов'язані з ним утом та перевтома можуть призвести до порушення здоров'я» [13, 33].

«Вступ дитини до школи є значною зміною в її житті та діяльності. Це створює нову соціальну ситуацію для розвитку особистості. Перехід до шкільного життя супроводжується зміною провідної діяльності з ігрової на навчальну» [11].

«Спочатку здобувачі початкової освіти надають перевагу навчанню як суспільно корисній діяльності. Згодом їх починають приваблювати окремі види навчальної роботи, такі як читання, письмо та малювання.

Поступово діти починають самостійно перетворювати конкретно-практичні завдання на навчально-теоретичні» [5, 27], проявляючи інтерес до внутрішнього змісту освітньої діяльності.

У процесі навчання у здобувачів початкової освіти розвиваються основні психологічні новоутворення: контроль над психічними процесами, здатність планувати свої дії, навички організації освітньої діяльності та рефлексія.

«Активно розвиваються психічні процеси, проте нерівномірно. Завдяки навчанню відбувається значна перебудова їхніх пізнавальних процесів. Основними рисами цих процесів стають довільність, продуктивність і стійкість, а основним психічним процесом стає мислення» [8, 42]. «Відбувається інтелектуалізація всіх психічних функцій, формується нове безкорисливе ставлення до знань, з'являється внутрішній план дій. Домінує наочно-образне мислення, проте через навчання поступово відбувається перехід до словесно-логічного мислення. Здобувачі початкової освіти починають опановувати наукові поняття, розвиваючи свій інтелект через мовлення як засіб мислення та через взаємодію його різних видів. Важливою є здатність логічно мислити й формувати поняття» [17, 24].

Сприймання стає широким й чітким, хоча ще не дуже деталізоване. Його характерною рисою є виражена емоційність. З віком сприймання стає більш цілеспрямованим, зростає роль організованого спостереження.

«У молодшому шкільному віці головною діяльністю стає навчання. Однак воно не стає таким автоматично – структура освітньої діяльності формується поступово. Цілі навчання стають складнішими порівняно з дошкільним періодом, оскільки зміст освіти розширюється і ускладнюється» [22]. У здобувачів початкової освіти виникають нові дії, серед яких провідну роль відіграють мислительні та мовні, що підпорядковують мнемічні та практичні дії.

«Мотивація до навчання у здобувачів початкової освіти є досить складною та різноманітною за змістом і рівнем розвитку. На початку навчання дітей більше цікавить зовнішня сторона шкільного життя (сидіння за партою, носіння портфеля тощо). Спочатку мотивація учня базується на внутрішніх чинниках, але вони швидко втрачають силу, якщо заняття здаються нудними. У такому випадку внутрішню мотивацію замінюють зовнішні стимули. С. Максименко вказує на важливість широких соціальних мотивів навчання для дітей початкових класів» [18, 34]. Ці мотиви еволюціонують від загального розуміння соціальної значущості навчання до більш усвідомленого розуміння необхідності вчитися для власного розвитку.

Отже, пізнавальні мотиви ще не займають центрального місця у системі мотивації здобувачів початкової освіти. Основними мотивами стають соціальні: самовизначення, самовдосконалення, а також відповідальність перед учителем, батьками або однокласниками. Важливим є і бажання отримати високу оцінку. Пізнавальні інтереси школярів мають характерну емоційну забарвленість, але є нестійкими і ситуативними.

«Дослідження показують, що позитивне ставлення до навчання залишається домінуючим на початку шкільного віку, однак до кінця початкової школи збільшується кількість дітей з негативним ставленням до освітньої діяльності. Так, О.Савченко зазначала, що при традиційному навчанні до третього класу у здобувачів освіти не формується «обов'язок» добре вчитися та виявила тенденцію зниження інтересу до навчання» [38].

Для формування стійкої пізнавальної мотивації необхідно змінити зміст навчальних предметів, акцентуючи увагу на методології здобуття знань і закономірностях пізнання. Важливим є не тільки змінити зміст навчання, але й реорганізувати сам освітній процес.

«Важливе місце в житті здобувача початкової освіти посідає вчитель, який часто стає центральною фігурою для дитини. Від характеру

взаємин з учителем значною мірою залежить настрій дитини та її емоційний стан» [41]. Позитивні чи негативні переживання, пов'язані з оцінкою та ставленням вчителя, формують ставлення школяра до освітнього процесу загалом.

«З наближенням завершення молодшого шкільного віку на перший план виходять взаємини з однолітками. Важливою стає не лише думка дорослих, але й оцінка товаришів. Школярі гостро переживають за ставлення однокласників до своїх вчинків та прагнуть схвалення, намагаючись зайняти певне місце у шкільному колективі. Якщо у перших класах вибір друзів базується на успішності в навчанні, то до четвертого класу важливими стають особисті якості дитини» [44].

З часом збільшується тривалість та зміст спілкування з оточуючими людьми. Наприклад, з'являється ділове спілкування з батьками, пов'язане з навчанням. Спілкування молодших школярів поступово ускладнюється як за формою, так і за змістом, охоплюючи нові теми і мотиви.

«За концепцією Е. Еріксона, у цей час формується відчуття соціальної та психологічної компетентності або, навпаки, неповноцінності, а також диференціація власних можливостей. Діти стають більш самостійними та критичними у своїх судженнях. Вони починають виявляти наполегливість, яка поступово стає важливою вольовою рисою характеру» [41].

Розвиток працелюбства пов'язаний з успіхами, яких діти досягають через докладання зусиль, і подальшим заохоченням за їхні старання. У цей час закріплюється мотив досягнення успіху, який впливає на самооцінку та рівень домагань. Формування самооцінки залежить від ставлення дорослих до дитини, зокрема вчителя та батьків.

«Дослідження багатьох психологів, таких як І. Бех, Т. Вожегова, І. Дичківська та інші, підтверджують, що молодший шкільний вік є важливим етапом у становленні ставлення дитини до себе» [23]. Соціальна оцінка у цей час спрямована на здібності та особистісні якості

школяра, які проявляються у навчальній діяльності. Самооцінка дитини розвивається через поєднання раціонального та емоційного ставлення до себе як суб'єкта навчання.

«Також є важливим вчительська оцінки, яка впливає як на інтелектуальний розвиток учня, так і на його афективно-вольову сферу. Оцінки дорослих формують у дитини мотивацію до успіху або уникнення невдач, що визначає подальший розвиток її особистості» [31].

Початкова школа є першим етапом у житті дитини, коли відбувається інтенсивна адаптація до нових соціальних і навчальних умов. У цей період формується здатність контролювати психічні процеси, розвиваються пізнавальні навички, мотивація до навчання та самооцінка. Психологічний і соціальний розвиток дитини залежить від взаємодії з учителем, однокласниками та впливу шкільного середовища, що сприяє формуванню особистісних якостей і мотивації до успіху.

1.3 Аналіз практики здобувачів початкової освіти у дистанційному навчанні

Дистанційне навчання, в першу чергу, залишається навчанням. Всі організаційні процеси та теорії навчання, такі як асоціативно-рефлекторна, залишаються актуальними, лише змінюється інший спосіб зв'язку.

«Види дистанційного навчання можуть варіюватися в залежності від засобів зв'язку. Ще у 1840 році відбулося перше дистанційне навчання, коли вчитель і учениця обмінювалися листами. Вчитель надсилав завдання, отримував відповіді, перевіряв їх та надавав зворотний зв'язок» [16].

«На початку XX століття стали популярними радіоуроки. У кінці 90-х років з'явилися телевізійні уроки від новаторських педагогів. Нині ми знаємо про уроки Всеукраїнської школи онлайн» [20].

Сучасні технології та інтернет відкрили нові можливості для дистанційного навчання, зокрема системи керування навчанням, які значно полегшують організацію освітнього процесу.

«Вплив на навчання залежать також від різних соціальних умов, у яких перебувають учні» [14]. Деякі школярі опинилися в складних життєвих обставинах, тому навіть мінімальний контакт зі школою та вчителем для них є великим досягненням.

«У багатьох дітей відсутній доступ до інтернету, що ускладнює освітній процес через технологічні бар'єри. Також є дидактичні труднощі, адже освітня методика змушена адаптуватися до нових умов, створюючи інструменти для відеоуроків і конференцій» [26].

Наші педагоги також опинилися у різних ситуаціях. Однак надихає те, що багато з них повірили в себе та постійно налагоджують зв'язок з учнями та вивчають нові способи організації дистанційного навчання.

Проте спостерігається проблема в тому, що існує група здобувачів початкової освіти, яким важко адаптуватися до таких умов і які потребують додаткової підтримки.

Також стало очевидним, що потрібно посилювати мотивацію учнів, розвивати вміння критично мислити, працювати з інформацією. Навички саморегуляції виявилися не лише недорозвиненими, а й для деяких дітей взагалі невідомими.

«Дистанційне навчання може проводитися у різних формах: синхронній, коли учні й вчитель взаємодіють в реальному часі, та асинхронній, де навчання відбувається в різний час, дозволяючи учням самостійно працювати з матеріалами» [29].

Найефективнішою формою навчання є змішана, де поєднуються синхронні зустрічі з дітьми (наприклад, відеоконференції) та асинхронне навчання.

Чому це працює? Під час синхронних занять учні отримують необхідну підтримку від вчителя, що важливо для зворотного зв'язку та

мотивації. Водночас певні завдання краще виконувати в асинхронному форматі, даючи учням можливість працювати в зручний для них час. Це також розвиває у них навички самостійного планування навчання, враховуючи різні обставини.

«Особливості дистанційного навчання полягають у тому, що кожен навчальний предмет супроводжується зазначенням типу зв'язку. Існують два підходи: колегіальний та автономія вчителя» [39]. «Багато вчителів обирають різні платформи для проведення відеозанять і надання домашніх завдань. Це призводить до дисбалансу між свободою вчителів у виборі інструментів і потребами учнів, які мають засвоїти різні форми комунікації. Цей дисбаланс особливо відчутний у молодших класах. Школи, які з самого початку орієнтувалися на потреби учнів, обмежують вибір вчителів. Тому важливу роль відіграє колегіальне ухвалення рішень у цій сфері» [20].

«Колегіальний підхід [1, 14]» може суттєво сприяти стандартизації освітнього процесу, що дозволяє учням зосередитися на навчанні, не відволікаючись на різні платформи та способи взаємодії. Це особливо важливо для дітей, які можуть не мати достатньо навичок для адаптації до різних форматів навчання.

Основним аспектом комунікації є принцип легкого доступу. Наприклад, важливо, щоб усі знали, що щопонеділка вранці надсилається розклад або що потрібно зайти на певний сайт у визначений час для перегляду свого графіка. Учням повинні бути надані контрольні списки, які містять не лише завдання, а й очікувані результати від вчителя, що допоможе їм зорієнтуватися. Важливо також організувати простір для взаємодії. «У початковій школі може продовжуватися практика ранкових зустрічей, де діти, хоч і не щодня, зустрічаються один-два рази на тиждень, щоб поділитися словами підтримки. Це допомагає створити відчуття спільноти у віртуальному класі. Нам потрібно розуміти, що деякий час знадобиться для формування нових звичок та рутини, адже ми

живемо у невизначеності, що впливає на організацію повсякденного життя» [12]. «Ще одне важливе питання – безпека в інтернеті та конфіденційність. Наприклад, одне з із завдань полягало в тому, щоб сфотографувати всі електричні прилади вдома і створити презентацію. Це цікаве завдання, але ми повинні також пам'ятати про безпеку. Коли задаємо завдання, необхідно дбати про те, як це може вплинути на конфіденційність і безпеку учнів і їхніх родин. Щодо консультацій, вони мають проходити в межах робочого часу вчителів та адміністрації, адже не можна очікувати, що педагоги будуть доступні у позаурочний час. Це також потребує уваги з боку адміністрації» [6].

«Що стосується дітей, важливо, щоб вони також відчували підтримку та мали можливість отримувати консультації в комфортний для них час, але в межах прийнятних рамок. Діти, особливо молодші, можуть не завжди розуміти, коли їм потрібна допомога, і можуть відкладати запитання до останньої миті. Тому важливо, щоб у них була можливість звертатися за консультацією в усі дні навчання і в межах робочого часу вчителів» [45]. Також варто врахувати, що учні звикли до певного ритму і звичок у навчанні. Їм може бути важко адаптуватися до нових умов, тому важливо налагодити регулярне спілкування між учнями і вчителями. Це може включати як планові консультації, так і можливість висловити свої потреби, запитання чи проблеми під час уроків або у спеціально відведений для цього час. Крім того, важливо навчити дітей самостійно вирішувати деякі питання, але це має відбуватися в атмосфері підтримки. Вчителі можуть створити ситуації, коли учні можуть обговорювати свої труднощі з однокласниками або звертатися до вчителя за допомогою без страху, що їх запит або прохання буде проігнороване. Таким чином, організація консультацій у межах робочого часу вчителів має бути в балансі з можливістю дітей отримати потрібну підтримку. Це забезпечить комфортне навчальне середовище, де учні зможуть навчатися,

спілкуватися і розвиватися, відчуючи при цьому, що їхні потреби враховуються.

РОЗДІЛ 2. СТАН СФОРМОВАНOSTІ ПСИХОЛОГІЧНОЇ ГОТОВНОСТІ В СИСТЕМІ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННІ ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ

2.1 Умови перебування дітей в системі дистанційного навчання

«Дистанційне навчання, яке стало вимушеним кроком у відповідь на глобальні виклики пандемії, відкриває нові можливості для сучасної освіти. Проте воно також створює серйозні випробування для дітей, особливо молодшого шкільного віку, через специфічні умови освітнього процесу. Діти, які раніше взаємодіяли з учителем і однокласниками у звичному середовищі, тепер змушені адаптуватися до нових форматів навчання. Умови перебування дітей у системі дистанційного навчання охоплюють як технічні, так і психологічні, соціальні та педагогічні аспекти, кожен з яких потребує ретельного аналізу і оптимізації» [16].

«Технічна забезпеченість є основою для ефективної участі дітей у дистанційному навчанні. Відсутність необхідного обладнання — комп'ютера, планшета, стабільного інтернету — може стати суттєвою перешкодою для повноцінної участі в освітньому процесі. Діти, які не мають належного технічного оснащення, часто стикаються з труднощами у доступі до навчальних матеріалів та онлайн-уроків» [4].

Необхідно також враховувати вікові особливості дітей, адже молодші школярі не завжди володіють достатніми навичками для самостійної роботи з технікою. Це вимагає постійної підтримки з боку дорослих, що може створювати додаткове навантаження на родину.

Освітні умови в дистанційному навчанні відрізняються від традиційного підходу. «Учитель повинен адаптувати методику викладання для онлайн-формату, з урахуванням того, що діти молодшого шкільного віку мають обмежену здатність до довготривалої концентрації та потребують постійної стимуляції через взаємодію. Використання

інтерактивних методів, таких як відеоуроки, мультимедійні матеріали, гейміфікація, дозволяє зробити навчання більш цікавим і залучати дітей до активної роботи» [3].

Крім того, необхідно забезпечити регулярний зворотний зв'язок між учителем і учнем. Молодші школярі потребують більшої уваги з боку вчителя для того, щоб розуміти завдання, отримувати підтримку у виконанні роботи та коригувати свої помилки. У таких умовах важливо забезпечити чітку структуру навчального дня, розбивши його на короткі сесії з обов'язковими перервами для відпочинку.

Дистанційне навчання може спричиняти психологічний стрес у дітей, особливо якщо вони відчують труднощі в адаптації до нових умов або технічні проблеми. «Однією з важливих умов для психологічного комфорту дітей є створення позитивного освітнього середовища вдома. Чіткий розклад, комфортне робоче місце та регулярні перерви для відпочинку допомагають зменшити рівень стресу та підтримувати мотивацію до навчання. Важливо забезпечити підтримку емоційного стану дітей» [35]. Учителі можуть організовувати заняття, спрямовані на розвиток емоційної грамотності, допомагати дітям розуміти і висловлювати свої почуття. Психологічна підтримка, як від вчителів, так і від батьків, є важливою умовою успішного навчання, оскільки вона допомагає дітям справлятися з можливими стресовими ситуаціями та підтримує їхню впевненість у власних силах.

Тривале сидіння за комп'ютером може негативно позначитися на фізичному здоров'ї дітей. Для того, щоб знизити негативний вплив, важливо організувати правильне робоче місце для дитини, забезпечити ергономічні умови (зручний стілець, відповідна висота столу, належне освітлення). Також слід регулярно організовувати фізичні активності під час перерв між уроками, наприклад, короткі зарядки або рухливі ігри.

Успішна адаптація дітей до нових умов залежить від багатьох факторів, включаючи належне технічне забезпечення, педагогічну

підтримку, соціальну взаємодію, емоційну рівновагу та здорові фізичні умови. Для забезпечення якісного навчання необхідно враховувати всі ці компоненти, створюючи комфортне та стимулююче середовище для розвитку і навчання дітей.

2.2 Організація експериментальної перевірки умов якості освіти здобувачів початкової школи в умовах дистанційного навчання

Експериментальне вивчення психологічної готовності молодших школярів у системі дистанційного навчання проводилася на базі Комунального закладу «Архангельський опорний заклад загальної середньої освіти» Високопільської селищної ради. В дослідженні взяли 29 учнів 4 класу.

Формуючий етап сформованості психологічної готовності проводився протягом листопада 2023 року і початок вересня 2024 року.

В ході дослідження були використані наступні методики:

- 1. «Анкета-опитувальник для батьків [32]», метою якої є аналіз відповідей, що можуть допомогти зрозуміти, як поліпшити дистанційне навчання та зробити його більш ефективним для дітей та їхніх родин (Додаток А). Оцінка даної анкети включає параметри, які наведено в таблиці нище (Таблиця 2.4).

Таблиця 2.4

Параметри оцінки анкети-опитувальника для батьків

Параметри	Опис
Оцінка задоволеності	Дозволяє визначити, наскільки батьки задоволені форматом дистанційного навчання та які аспекти потребують покращення.

Вивчення труднощів	Допомагає виявити проблеми та труднощі, з якими стикаються діти та їхні батьки під час дистанційного навчання.
Оцінка доступності технологій	Дає зрозуміти, чи мають діти доступ до необхідних технологій (інтернет, комп'ютери) для успішного навчання.
Розуміння потреб дітей	Дозволяє визначити, які конкретні потреби та інтереси мають діти під час дистанційного навчання, щоб краще адаптувати програми.
Вплив на емоційний стан	Дозволяє зібрати інформацію про те, як дистанційне навчання впливає на емоційний та психологічний стан дітей.
Підтримка з боку батьків	З'ясувати, яку саме підтримку батьки надають своїм дітям у навчанні та чи є потреба у додаткових ресурсах чи інформації.
Формування ідей для майбутнього	Отримати відгуки батьків про те, які нові формати або ідеї можна запровадити для покращення дистанційного навчання.

Проведене анкетування батьків дозволило отримати вичерпну інформацію про різні аспекти дистанційного навчання їхніх дітей, зокрема про умови навчання, технічного забезпечення, емоційного стану та мотивацію учнів. Результати дослідження дають змогу глибше зрозуміти труднощі, з якими стикаються учні та їх родина, а також виявляти основні фактори, що впливають на якість навчання в дистанційній формі.

41,4 % дітей перебувають на території Херсонщини, що є основною локацією для учнів. Однак значна частина дітей (37,9%) знаходиться в інших регіонах України, а 20,7% – за кордоном. Це може бути причиною труднощів, пов'язаних з різницею в часових поясах, доступом до

інтернету або іншими соціальними та культурними факторами. Освітні потреби цих дітей можуть суттєво відрізнятися від тих, хто знаходиться в рідному регіоні (рис. 2.1).

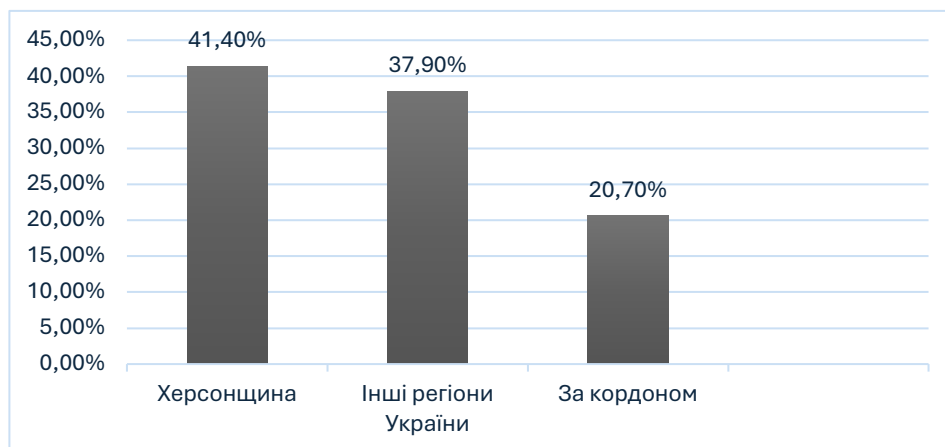

Рисунок 2.1. Місце перебування дітей

За даними батьків 12 учнів, а це 41,4% мають своє робоче місце, проте більше половини учнів (58,6%) не мають окремого робочого місця для навчання, що створює певні труднощі для організації освітнього процесу. Відсутність спеціального облаштованого місця може впливати на концентрацію уваги, створювати додаткові відволікаючі фактори та знижувати ефективність навчання. Наприклад, учень, який навчається на кухні, може відчувати відволікання через домашні справи чи сімейні активності.

Більшість учнів (44,8%) використовують для навчання мобільні телефони, що обмежує їх можливості виконувати деякі завдання, які потребують використання спеціалізованого програмного забезпечення або більшого екрану. 8 учнів (27,6%) вчать за допомогою планшету, лише 27,6% учнів мають доступ до комп'ютера, що може бути важливою причиною низької ефективності дистанційного навчання для певної групи учнів.

Майже чверть учнів (27,6%) стикаються з проблемами постійного доступу до інтернету, що є значним бар'єром для успішного дистанційного навчання. Відсутність стабільного зв'язку може негативно вплинути на здатність учнів брати участь в онлайн-уроках, завантажувати навчальні матеріали та взаємодіяти з учителями.

Основними форматами навчання є онлайн-уроки в Zoom (79,3%) і використання Google Classroom для виконання завдань (89,7%). Це свідчить про активне використання сучасних цифрових інструментів, які дозволяють організувати дистанційне навчання на більш ефективному рівні. Однак 10,3% учнів можуть використовувати тільки Viber для спілкування, що обмежує можливості організації повноцінного освітнього процесу (рис. 2.2).

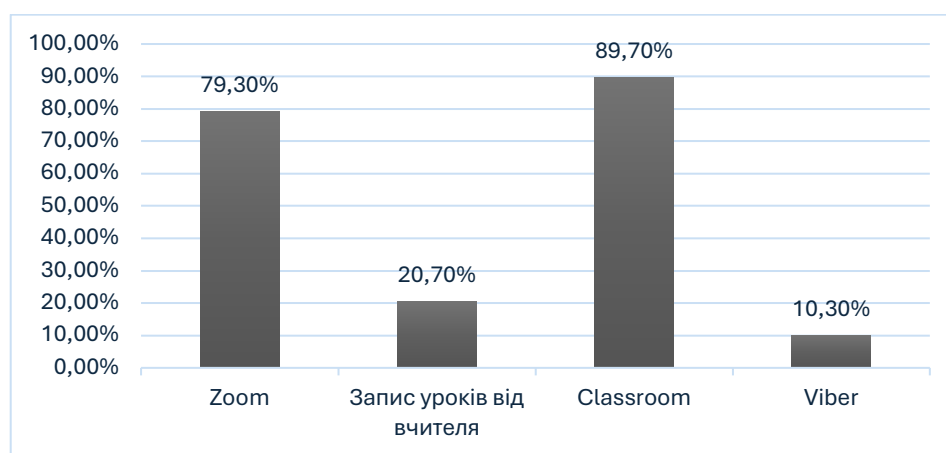

Рисунок 2.2. Форми дистанційного навчання

Переважає більшість учнів (72,4%) можуть повноцінно використовувати інструменти, які використовуються вчителями для організації дистанційного навчання. Однак 24,1% учнів відзначають, що стикаються з певними труднощами, а 3,4% взагалі не можуть використовувати такі інструменти. Це підкреслює необхідну індивідуальну підтримку для учнів, які мають проблеми з технічними чи іншими ресурсами.

Більшість батьків (75,9%) активно підтримує своїх дітей у навчанні, що є чинником успішного засвоєння матеріалу під час дистанційного навчання. 24,1% батьків надають часткову підтримку, що може свідчити про обмежений час або ресурси для допомоги дітям.

65,5% дітей мають позитивне ставлення до навчання, що є хорошим показником, проте майже чверть учнів (24,1%) виявляють часткову зацікавленість, а 10,3% взагалі не хочуть навчатися. Це вказує на потребу в роботі над мотивацією учнів.

Батьки акцентують увагу щодо настрою своїх дітей під час навчання. При цьому було визначено, що більше третини учнів навчаються з позитивним настроєм, тоді як 17,2% здебільшого неохоче відвідують заняття. Велика частина батьків (31%) не може точно зазначити настрій дитини з яким працює на уроці, тому не можливо визначити, що саме покращує емоційну взаємодію в родині та з вчителями (рис. 2.3).

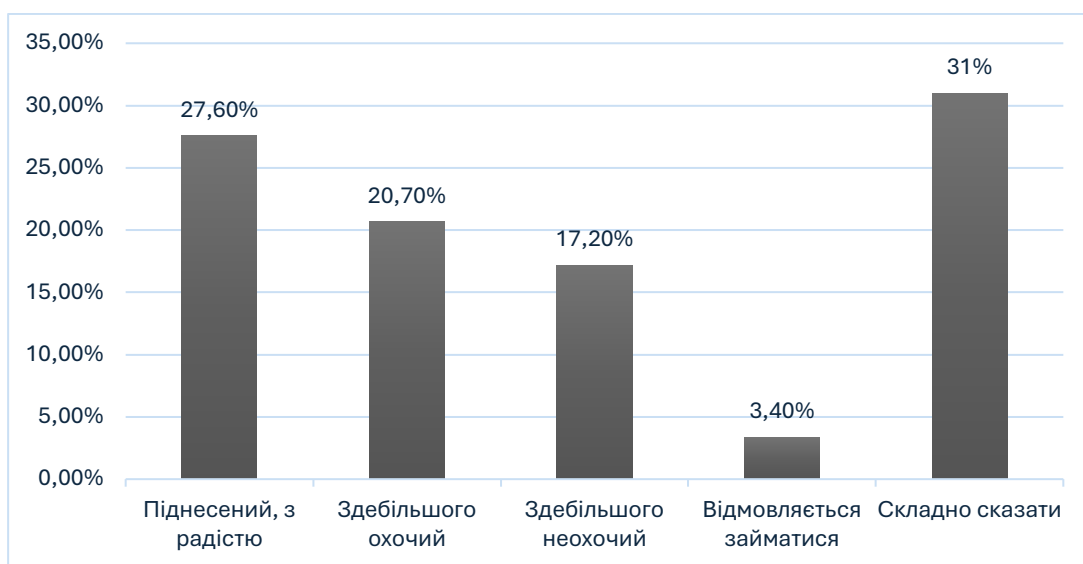

Рисунок 2.3. Настрій під час навчання

Більшість батьків (55,2%) використовує вмовляння та мотиваційні методи для підтримки навчання, але має невеликий відсоток (10,3%), що

застосовують примус. Це може негативно вплинути на ставлення дітей до навчання в довгостроковій перспективі (рис. 2.4).

Рисунок 2.4. Методи спонукання до навчання

44,8% батьків вважають, що дистанційне навчання не може повноцінно замінити очне навчання, що підкреслює виклики, з якими стикаються діти та їх родина в умовах дистанційного навчання. Більше половини учнів (55,2%) відчули збільшення навчального навантаження, проте 89,7% батьків вважають, що навчання стало легше для їхніх дітей, що може вплинути на їхню мотивацію та емоційний стан. Це також вказує на необхідність балансування обсягу завдань під час дистанційного навчання.

34,5% учнів активно користуються самоосвітою під час дистанційного навчання, але значна частина дітей (31%) не проявляє бажання залучатися до додаткових завдань.

Загалом, отримані дані вказують на те, що дистанційне навчання має ряд викликів, особливо для дітей, які не мають сприятливих умов для навчання вдома або не цілком залучені до процесу. Основними труднощами є наявність у учнів окремого робочого місця та стабільного

інтернету, недостатня мотивація та почуття нестабільності. Більшість батьків підтримує своїх дітей у навчанні, але також існує потреба у вдосконаленні підходів до стимулювання дітей та покращенні умов навчання.

2. «Тест-опитувальник для дітей [30]», який складається з 20 запитань та має на меті допомогти в розвитку адаптивних освітніх програм і забезпечити якісний підхід до навчання дітей (Додаток Б), має критерії оцінювання проходження тесту (Таблиця 2.5).

Таблиця 2.5

Критерії оцінювання тесту-опитувальника для дітей

Критерії	Опис
Рівень розуміння	Визначення, наскільки діти розуміють навчальний матеріал, щоб вчителі могли скоригувати освітній процес.
Труднощі	Визначення, з якими конкретними аспектами навчання діти мають найбільші труднощі, щоб надати їм додаткову підтримку.
Зворотній зв'язок	Отримання зворотнього зв'язку від дітей про освітні програми і формати занять, щоб зрозуміти їх вподобання та інтереси.
Емоційний стан	Визначення, як освітній процес впливає на емоційний стан дітей, зокрема на їхню зацікавленість і мотивацію.
Розвиток самосвідомості	Допомога дітям усвідомити свої сильні та слабкі сторони в навчанні, що стимулює їх до самовдосконалення.
Навички самооцінки	заохочення дітей до оцінювання свого прогресу та встановлення цілей для подальшого розвитку.

Комунікація	Створення можливості для діалогу між учнями та вчителем, щоб покращити взаєморозуміння та адаптацію освітнього процесу.
Індивідуальний підхід	Збирання інформації, яка допоможе вчителю адаптувати свої методи навчання до індивідуальних потреб і переваг кожного учня.

Аналізуючи результати опитування дітей щодо дистанційного навчання, ми отримали такі дані, що 71% учнів вважають дистанційне навчання цікавим і це свідчить про те, що більшість дітей добре адаптувалися до цього формату і знаходять у ньому позитивні сторони. 23% учнів інколи відчують зацікавленість, що може вказувати на певні фактори, які змінюють їхнє сприйняття (наприклад, складність матеріалу або різні стилі викладання). Проте є 6% учнів не зацікавлені в дистанційному навчанні, що може вказувати на необхідність додаткової підтримки або альтернативних методів навчання для цих дітей.

При опитуванні дітей про їх улюблений предмет ми визначили, що найпопулярнішим предметом став курс «Я досліджую світ» (58%), що свідчить про інтерес до природничих наук, експериментальної роботи та досліджень. Це може означати, що учні краще сприймають матеріал, коли його подають у вигляді пізнавальної гри або дослідницької діяльності. «Дизайн і технології» (48%) та «Фізична культура» (42%) також займають високі позиції, що вказує на важливість практичних занять і фізичної активності. Українська мова цікава 39% учнів, що свідчить про важливість мовного розвитку. Однак інші теоретичні предмети, такі як «Математика» (32%) та «Літературне читання» (32%), потребують додаткової уваги для покращення зацікавленості (рис. 2.5).

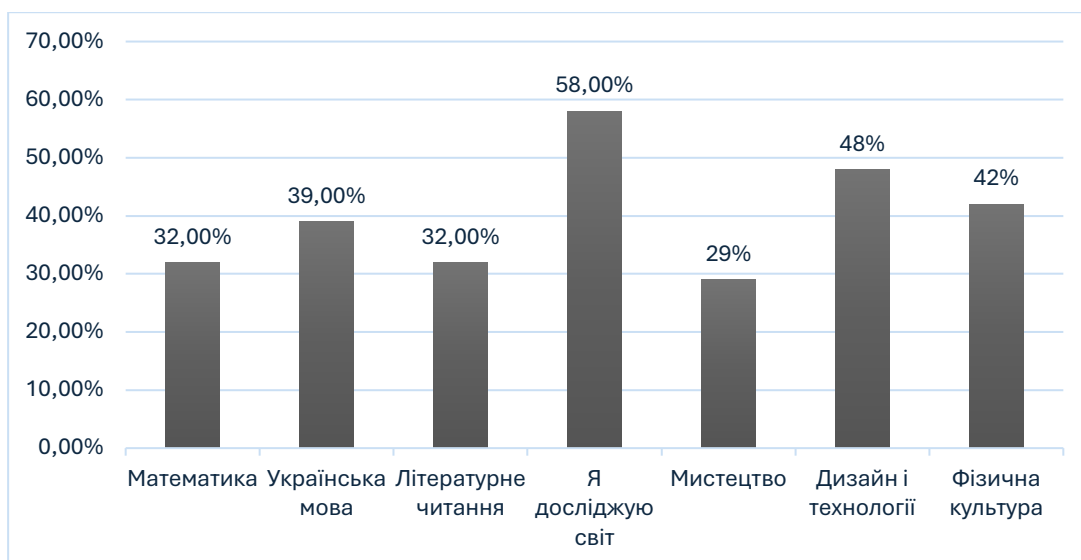

Рисунок 2.5. Улюблені предмети учнів

Прослідкували підхід до виконання завдань, де визначили, що 48% учнів відразу приступають до виконання завдань, що свідчить про високий рівень впевненості та готовність до роботи. 32% учнів спочатку обмірковують завдання, а потім приступають до виконання. Діти проявляють більш аналітичний підхід до завдань, що позитивно впливає на якість виконання. Є 16% учнів, які почуваються невпевнено і довго міркують, що вимагає додаткової уваги з боку вчителя для розвитку впевненості та зменшення тривожності.

Частина дітей стикається з проблемами у виконанні завдань. Наприклад, 7 учнів (23%) не розуміють, як виконувати завдання, 5 учнів (16%) не можуть контролювати хід роботи або перевірити результат, а 8 учнів (26%) мають труднощі з розподілом часу. Це підкреслює необхідність навчати дітей навичкам організації часу та самоконтролю.

Більшість учнів (81%) звертаються до вчителя за допомогою, коли не розуміють матеріал. Це високий показник, який демонструє довіру до вчителя та активну взаємодію між учнями та педагогом. 48% учнів звертаються за допомогою до батьків, що підкреслює важливу роль родинної підтримки у навчанні. Лише 13% дітей не звертаються за

допомогою, що може бути ознакою замкненості або небажання виявляти свої труднощі, і це потребує уваги.

Тривожність під час перевірки знань присутня у 29% учнів (якщо врахувати тих, хто хвилюється постійно та інколи), що може свідчити про підвищений рівень стресу під час оцінювання. Цим учням може знадобитися емоційна підтримка та навчання способам зниження тривожності.

100% учнів, які відповіли, підтвердили наявність зворотного зв'язку з учителем, що свідчить про ефективну комунікацію. Вчитель регулярно відповідає на запитання учнів, що є важливим аспектом у освітньому процесі.

Загалом, аналіз показує, що дистанційне навчання має свої плюси, але потребує адаптації під різні стилі навчання та особисті потреби дітей. Учні демонструють зацікавленість у більш інтерактивних та творчих предметах, але водночас потребують додаткової допомоги в організації роботи і розумінні завдань. Вчителю варто продовжувати активно підтримувати зворотний зв'язок, допомагати учням у розв'язанні навчальних труднощів та вдосконалювати підходи до дистанційної освіти.

3. «Психолого-педагогічне спостереження [28, 43]» вчителя за здобувачами початкової освіти під час дистанційного навчання (Таблиця 2.6). Цей метод складається із певних параметрів спостереження за дитиною, які проводить вчитель під час уроків та вносить дані до відповідної таблиці (Додаток В).

Таблиця 2.6

Характеристика розвитку і поведінки дитини

Характеристика	Варіанти оцінок
Зрілість дитини	1. зріла; 2. затримка психомоторного розвитку; 3. опережаючий розвиток.

Увага	1. стійка; 2. хитлива; 3. легко виснажується.
Пам'ять	1. відтворює; 2. частково відтворює; 3. не відтворює.
Форма пам'яті	1. зорова; 2. слухова; 3. рухова; 4. комплексна.
Мислення	1. достатнє; 2. слабке; 3. уповільнене; 4. нав'язливі думки.
Стан емоційної сфери	1. спокійна; 2. підвищена дратівливість; 3. слізливість; 4. афективність; 5. депресії; 6. легкий перехід від поганого настрою до поганого; 7. ригідність; 8. активність; 9. емоційна збудливість.

Настрій	1. задоволена; 2. незадоволена; 3. серйозна; 4. байдужість; 5. дисциплінована; 6. недисциплінована; 7. сумлінна; 8. несумлінна.
Здатність до співробітництва	1. самотійна; 2. несамотійна; 3. терпляча; 4. нетерпляча; 5. ініціативна; 6. неініціативна; 7. непосидючість; 8. неслухняність.
Самооцінка і реакція на виконання завдань	1. успішність заохочує; 2. неуспішність відштовхує; 3. важлива якість оцінки; 4. неважлива якість оцінки; 5. завищена самооцінка; 6. занижена самооцінка.

Після проведення діагностики спостереження було визначено стан сформованості психологічної готовності до дистанційного навчання дітей молодшого шкільного віку.

Спостереження охоплювало різні аспекти розвитку дітей, включаючи зрілість, увагу, пам'ять, мислення, емоційну сферу, настрій, здатність до співпраці та самооцінку. Нижче розглянемо детальний аналіз отриманих результатів.

Загальна картина психомоторного розвитку учнів є задовільною, але є певний відсоток дітей, які потребують додаткової уваги з боку педагогів і батьків. 24 учні (82,8%) показали достатню психомоторну зрілість, що є позитивним показником. Ці діти відповідають віковим нормам і здатні брати участь у освітньому процесі на належному рівні. 5 учнів (17,2%) виявили затримку психомоторного розвитку. Це може проявлятися у вільності рухів, нестачі координації або труднощах із організацією діяльності. Цим учням необхідна додаткова увага з боку вчителя та допомога у розвитку навичок самоконтролю та адаптації до темпу навчання. Серед досліджених учнів не було зафіксовано показники опережаючого розвитку. Це демонструє надзвичайно швидкий прогрес у когнітивному чи психомоторному розвитку, що є нормальним явищем для цієї вікової групи.

Аналіз уваги учнів під час дистанційного навчання показав різноманітну картину, що відображає індивідуальні особливості кожного учня. Більшість учнів демонструють нестійку увагу, що є викликом для ефективної організації процесу навчання на відстані. 10 учнів (34,5%) показали здатність концентруватися на навчальний час без значних відволікань. Ця група учнів здатна ефективно працювати самостійно, виконуючи завдання з мінімальними перешкодами. 12 учнів (41,4%) мають труднощі з підтримкою стабільної уваги протягом уроку. Ці учні можуть швидко відволіктися від зовнішніх факторів, що потребує додаткової організації освітнього процесу, включаючи використання різних методів залучення. 7 учнів (24,1%) демонструють швидке виснаження уваги, що може бути пов'язано як із загальною втомою від дистанційної форми навчання, так і з індивідуальними особливостями. Таким учням потрібно давати коротші завдання з більшою частотою перерв.

Пам'ять є фактором у процесі навчання, особливо під час дистанційного формату, коли учні мають самостійно опрацьовувати

значні обсяги інформації. 15 учнів (51,7%) здатні повноцінно відтворювати вивчений матеріал. Це означає, що вони успішно засвоюють нову інформацію і можуть використовувати її під час виконання навчальних завдань. 14 учнів (48,3%) здатні лише частково відтворювати інформацію. Такий результат може свідчити про необхідність додаткового повторення та різноманітних методів подачі матеріалу (візуалізації, слухання).

Учні мають різні форми пам'яті для запам'ятовування навчального матеріалу. Важливо враховувати ці особливості при підготовці навчальних завдань, щоб адаптувати їх до індивідуальних потреб учнів. 8 учнів (27,6%) мають переважно зоровий тип пам'яті, що означає, що вони краще запам'ятовують через візуальні образи графіки, матеріали, діаграми. 5 учнів (17,2%) краще сприймають інформацію на слух. Таким учням рекомендовано використовувати аудіоматеріали, записи уроків, пояснення вчителя. У 16 учнів (55,2%) спостерігається комплексна форма пам'яті, комбінуючи як зорові, так і слухові образи. Це найефективніша форма запам'ятовування, що дозволяє краще інтегрувати знання.

Мислення є ключовим компонентом освітнього процесу, і результати свідчать про різноманіття рівнів розвитку мислення серед учнів. 11 учнів (37,9%) демонструють достатній рівень мислення, що дозволяє їм успішно аналізувати й виконувати завдання. 14 учнів (48,3%) мають низький рівень мислення, що може виявити труднощі у вирішенні складних завдань, які потребують глибокого аналізу. 4 учні (13,8%) показують уповільнене мислення, що говорить про те, що їм потрібно більше часу для обробки інформації.

Емоційний стан учнів відіграє важливу роль у процесі навчання, особливо в умовах дистанційного формату. За спостереженням було визначено, що 16 учнів (55,2%) мають спокійний емоційний фон – це сприяє ефективній роботі на уроці. 6 учнів (20,7%) виявляють дратівливість, яка може бути спричинена тривалим перебуванням перед

екранними або психологічними навантаженнями від дистанційного навчання. Деякі учні виявляють ознаки емоційної нестабільності, що потребує уваги з боку педагогів.

Разом з цим настрій учнів у освітньому процесі впливає на їх мотивацію і результативність. 22 учні (75,9%) виявляють задоволення від навчання, що є позитивним сигналом, але 7 учнів (24,1%) виявляють незадоволення, що може бути пов'язано з труднощами дистанційного навчання або особистими обставинами.

При дослідженні здатності до співробітництва були отримані результати, що лише 10 учнів (34,5%) здатні працювати самостійно, тоді як більшість (65,5%) потребують допомоги та постійного супроводу. 26 учнів (89,7%) є терплячими під час виконання завдань, що є позитивним показником у процесі навчання.

Усі 29 учнів виявили низьку ініціативність під час навчання, що можна свідчити про недостатній рівень самоконтролю або мотивації до самостійної роботи.

За останнім критерієм дослідження є «Самооцінка і реакція на виконання завдань», де 29 учнів (100%) відчують мотивацію від успіхів у навчанні, що є меншим фактором їхньої успішності. Для 8 учнів (27,6%) оцінка має велике значення, тоді як для 18 учнів (62,1%) це не є вирішальним фактором. У 3 учнів класу (10,3%) була занижена самооцінка, що може вплинути на їхню впевненість у навчанні.

На основі цього можна зробити висновок, що більшість учнів (близько 80%) мають достатній рівень зрілості та адекватний емоційний фон для участі в освітньому процесі. Виявлено також проблеми з увагою, мисленням і самостійністю в частини учнів. Велика кількість дітей має нестійку увагу і потребує більшого індивідуального підходу під час організації навчання. Позитивним є те, що всі учні позитивно реагують на успіхи і досягають задовільних результатів за умов відповідного педагогічного супроводу. Однак існує потреба в посиленні роботи з

мотивацією, підтримкою учнів з емоційною нестабільністю та розвитком їхньої самостійності.

2.3 Рекомендації подолання психологічних втрат в системі дистанційного навчання у дітей молодшого шкільного віку.

«Подолання психологічних втрат у дітей молодшого шкільного віку під час дистанційного навчання вимагає комплексного підходу, який включає педагогічні, психологічні та соціальні аспекти» [19]. «Основні психологічні проблеми, з якими стикаються діти в умовах дистанційного навчання, включають відчуття ізольованості, стрес через незвичну форму навчання, втрату мотивації, проблеми з концентрацією уваги та емоційне виснаження» [10, 25].

На основі виявлених проблем серед учнів під час дистанційного навчання ми визначили методи і стратегії для покращення освітнього процесу та підтримки учнів. Важливо адаптувати методи навчання для забезпечення ефективності та максимальної підтримки учнів.

Рекомендації вчителям під час побудови своєї роботи у навчанні дітей у дистанційному форматі:

- Змініть час на заняттях. Варто скоротити час проведення до 20–30 хвилин з частинами перервами (5–10 хвилин). Це дозволить менше втомлюватися і зберегти продуктивність.
- Дотримуйтеся чіткої організації уроку з визначенням завдань та етапів роботи – це допоможе учням краще розуміти, що від них очікується, і не втрачати увагу під час роботи.
- Поєднуйте різні види діяльності (аудіювання, читання, записування, практичні завдання) – це дозволяє змінити фокус уваги учнів і покращити усвідомлення.

- Впроваджуйте інтерактивні завдання, такі як онлайн-вікторини, ігрові елементи та мультимедійні презентації. Вони допоможуть зберегти увагу учнів і зробити уроки більш динамічними.
- Використовуйте схеми, інфографіки, карти і таблиці, які допомагають краще запам'ятовувати матеріал.
- Частіше повторюйте навчальний матеріал в різних формах (тести, обговорення, практичні завдання) – це дозволяє учням краще закріпити знання.
- Проводьте індивідуальні бесіди з учнями, які відчують емоційні труднощі або організовуйте групові зустрічі з психологом. Це допоможе зменшити стрес і підвищити емоційну стійкість.
- Включайте елементи ігрових або творчих завдань – це може зменшити навантаження та допомогти учням краще адаптуватися до вимог навчання.
- Використовуйте системи нагород, такі як, бали за активну участь, похвала або символічні призи, стимулює учнів працювати більш активно та відповідально.
- Встановлюйте зрозумілі правила під час онлайн-уроків, включаючи часові рамки, формат взаємодії та очікувану поведінку.
- Навчайте дітей плануванню своїх дій і часу (наприклад, ведення щоденника або списків завдань) – це допоможе їм краще організувати їхнє навчання.
- Регулярно надавайте учням позитивний зворотний зв'язок про свої успіхи, що підвищують їхню впевненість у собі та стимулюють до подальшої роботи.
- Регулярно консультуйте батьків щодо того, як допомогти дітям краще організувати робочий простір і створити комфортні умови для навчання вдома.

Дистанційне навчання вимагає особливих підходів для підтримки учнів. Використання інтерактивних методів, розробка індивідуальних завдань, робота з мотивацією та підтримка емоційної стійкості є ключовими факторами для успішного освітнього процесу в такому форматі. Педагогам важливо адаптувати свої методи до потреб учнів, а також залучити батьків до підтримки дитини під час дистанційного навчання.

Підтримка батьків є критично важливою для успіху дітей під час дистанційного навчання. Батьки можуть допомогти дітям ефективно адаптуватися до нових умов навчання, підвищити мотивацію, організувати робочий процес та підтримати душевне благополуччя. Тому пропонуємо рекомендації батькам для підтримки дітей під час дистанційного навчання:

- Забезпечте дитині комфортне і тихе місце для навчання, де її не будуть відволікати. Стіл повинен бути добре освічений, а всі додаткові матеріали (зошити, ручки, книги) мають бути під рукою.
- Намагайтеся організувати простір так, щоб дитина не відволікалася на іграшки, гаджети або телевізор. Важливо підтримувати зосередженість під час уроків.
- Допоможіть дитині скласти щоденний розклад, де буде визначений час для навчання, відпочинку, фізичних вправ і розваг. Це допоможе створити структуру дня і зменшити стрес від дистанційного формату.
- Не забувайте включати регулярні перерви між заняттями, щоб уникнути перевтоми. Короткі активні паузи (фізкультхвилинки або прогулянки) поступово відновлять увагу й збережуть енергію.
- Важливо періодично перевіряти, як дитина справляється із завданнями, підтримувати її в організаційний час та під час виконання

уроків. Однак не слід робити всю роботу за неї — це заважатиме розвитку самостійності.

- Заохочуйте дитину до успіхів у навчанні, надаючи позитивний зворотний зв'язок. Похвала за добре виконане завдання надає впевненості і стимулює до подальших досягнень.
- Розробіть просту систему мотивації (бали, нагороди за виконання завдань), щоб стимулювати регулярне навчання та підвищити інтерес до освітнього процесу.
- Важливо бути уважним до емоційного стану дитини. Якщо ви відчуваєте стрес або дратівливість, спробуйте розмовляти з нею, дізнайтеся про її проблеми і надайте підтримку. Поясніть, що відчувати тривогу – це нормально, і допоможіть знайти способи розслабитися.
- Заохочуйте дитину спілкуватися з однокласниками онлайн або в безпечних умовах офлайн. Підтримка соціальних зв'язків допоможе уникнути відчуття ізоляції.
- Залишайтеся на зв'язку з учителями, щоб бути в курсі прогресу дитини і бачити про її труднощі. Це допоможе краще розуміти, як підтримати дитину вдома.
- Якщо ви помічаєте, що дитина не справляється з навчанням або має емоційні проблеми, обговоріть це з вчителем або шкільним психологом. Спільна робота допоможе знайти ефективне рішення.

Успішне подолання психологічних втрат у дітей молодшого шкільного віку в системі дистанційного навчання потребує скоординованих зусиль з боку вчителів та батьків. Важливо створити емоційно комфортне освітнє середовище, підтримувати мотивацію учнів і організовувати ефективну соціальну взаємодію навіть у форматі дистанційного навчання.

ВИСНОВОКИ

У ході дослідження було проведено аналіз особливостей психологічного аспекту в системі дистанційного навчання дітей молодшого шкільного віку. На основі теоретичного аналізу, експериментальних досліджень та практичних спостережень вдалося виокремити основні проблеми та можливості освітнього формату, а також надати практичні рекомендації щодо підвищення ефективності дистанційного навчання.

Проведене дослідження показало, що дистанційне навчання у початковій школі має значний потенціал для розвитку сучасної освіти, проте воно вимагає адаптації навчальних програм та методик викладання до специфіки роботи з молодшими школярами. Важливими є такі фактори, як створення інтерактивних матеріалів, впровадження елементів гри та підвищення залученості учнів через різноманітні цифрові платформи.

Під час визначення особливостей психічного розвитку дітей молодшого шкільного віку в умовах дистанційного навчання виявлено, що діти цієї вікової групи вразливі до змін у освітньому середовищі, що позначається на їхній когнітивній та емоційній сфері. Основними викликами є труднощі з підтриманням уваги, організацією самостійної роботи та недостатня соціалізація. Це вимагає від вчителів і батьків

особливої уваги до психологічного стану дітей та застосування підтримувальних заходів.

Значна частина учнів демонструє певні труднощі з адаптацією до дистанційного навчання, зокрема через відсутність звичного освітнього середовища та живого спілкування з однокласниками і вчителями. Проте для більшості учнів, які отримали належну підтримку з боку батьків та вчителів, дистанційне навчання стало успішним.

На основі отриманих даних було розроблено рекомендації для педагогів та батьків щодо того, як мінімізувати негативні психологічні наслідки дистанційного навчання. Зокрема, рекомендовано застосовувати індивідуальний підхід до учнів, розробляти спеціальні методики зниження стресу, покращувати комунікацію між учнями, батьками та вчителями, а також впроваджувати більше інтерактивних та ігрових елементів у освітній процес.

Проведене експериментальне дослідження показало, що за правильних умов організації дистанційного навчання його якість може бути не менш ефективною, ніж традиційна форма. Однак важливим є забезпечення зворотного зв'язку між учнями і вчителями, надання емоційної підтримки учням та створення сприятливого середовища для навчання.

Психологічна готовність учнів є ключовим фактором успішності дистанційного навчання, тому важливо приділяти увагу розвитку навичок самоконтролю, планування та самостійної роботи у дітей.

Використання інтерактивних методик та емоційно-підтримувальної взаємодії з учнями дозволяє ефективно подолати більшість проблем, що виникають під час дистанційного навчання.

Результати даного дослідження можуть бути використані для вдосконалення методики дистанційного навчання у початковій школі, а також для підготовки вчителів і батьків до викликів, з якими стикаються учні молодшого шкільного віку у процесі навчання. Подальші

дослідження можуть бути спрямовані на поглиблене вивчення індивідуальних особливостей психологічного розвитку учнів у нових умовах освіти та розробку додаткових методичних рекомендацій для забезпечення успішної адаптації до дистанційного навчання.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Андрієвський Б.М. Актуальні проблеми й перспективи розвитку освіти: Зб. наукових праць. Педагогічні науки. Херсон : Вид. ХДУ, 2003, Вип.34. С.14-17.
2. Андрієвський Б.М. Основи наукових досліджень. Методичний посібник. Херсон : Вид-во ХДУ, 2005, 24 с.
3. Бачинська Є.М., Матушевська О.В. Методичні рекомендації щодо організації освітнього процесу в закладах загальної середньої освіти в умовах дистанційного навчання. Біла Церква : КНЗ КОР «Київський обласний інститут післядипломної освіти педагогічних кадрів». 2020, 109 с.
4. Бичко Г. Навчальні втрати: сутність, причини, наслідки та шляхи подолання. Український центр оцінювання якості освіти. Київ : 2023, URL: <https://testportal.gov.ua/navchalnivtraty-sutnist-prychyny-naslidky-ta-shlyahy-podolannya-analitychnyjmaterial-vid-fahivtsiv-ukrayinskogo-tsentru-otsinyuvannya-yakostiosvity/#more-30351>
5. Бітянова М.Р. Дитина у школі: технології розвитку. К. : Главник, 2007, 144 с.
6. Бурцева Ю.О., Малєва Д.В. Дистанційні технології в освіті: збірник науково-методичних рекомендації щодо організації виховання, навчання та розвитку учасників освітнього процесу під час карантину. Краматорськ : Відділ інформаційно-видавничої діяльності, 2020, 95 с.

7. Воротникова І.П. Дистанційне навчання: виклики, результати та перспективи. Порадник. З досвіду роботи освітян міста Києва: навч. посіб. К. : Київ. ун-т ім. Б. Грінченка. 2020, 456 с.
8. Готовність дитини до навчання / упоряд. : С.Максименко, К.Максименко, О.Главник. К. : Мікрос-СВС, 2003, 112 с.
9. Дуткевич Т.В. Дитяча психологія: навч. посіб. К. : Центр учбової літератури, 2012, 424 с.
10. Дуткевич Т.В. Дитяча розвивально-корекційна психологія: актуальність поняття і завдання. *Вісник Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. Вип.5. Серія: Психологічні науки.* Кам'янець-Подільський : ПП Медобори-2006, 2014, С.54–62.
11. Журова Л.Є. Діагностика готовності дітей дошкільного віку до навчання у школі. Тула : Джерельце, 1999, 832 с.
12. Кірик М.Ю. Матеріали інструктивно-методичної наради «Початкова освіта в нових реаліях: досвід, ризики та перспективи». Ужгород : ЗІППО, 2022, 81 с.
13. Коломинский Л.Л., Панько Е.А. Вчителю про психологію дітей шестирічного віку. Київ : Світич. 1998, 190 с.
14. Левківський М.В. Історія педагогіки : навч. посіб. / за ред. М.В.Левківського. Харків : «ОВС». 2002, 240 с.
15. Литвиненко О. Організація освітнього процесу із застосуванням технологій дистанційного навчання (з досвіду роботи педагогів Кіровоградської області): методичні рекомендації. Кропивницький : КЗ «КОШПО імені Василя Сухомлинського». 2021, 72 с.
16. Лотоцька А. Організація дистанційного навчання в школі. Методичні рекомендації. К. : 2020, 71 с.
17. Люблинська А.О. Дитяча психологія : навч. посібник / за ред. А.О.Люблінська. К. : Вища школа. 1974, 354 с

18. Максименко С.Д. Психологія особистості. К. : Видавництво ТОВ „КММ”. 2007, 296 с.
19. Муханова І.Ф. Психолого-педагогічна корекція шкільної неуспішності молодших школярів : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. псих. наук : спец. 19.00.07. К., 2007, 20 с.
20. Олійник Л.М. Засоби та інструментарій дистанційного навчання в початковій школі: навчально-методичний посібник. Миколаїв: ОППО, 2021, 40 с.
21. Організація дистанційного навчання в школі. Методичні рекомендації. Травень 2020, URL: https://nus.org.ua/wp-content/uploads/2020/06/GRYF_Metodychni_rekomendatsii-_dystantsiy-na_osvita_razvoroty.pdf
22. Пеньковська Н. Розвиток здатності до самоаналізу у процесі особистісного становлення молодшого школяра. К. : 2006, №1. С.113–120.
23. Подкопаєва Ю. В. Соціально-психологічні умови формування уявлень про духовний ідеал у дітей молодшого шкільного віку : монографія. Кам'янець-Подільський : Видавець ПП Зволейко Д.Г., 2017, 248 с.
24. Подмазін С. Психологія особистісно-орієнтованого навчання. К. : Ред. загальнопед. газ., 2004, С.50-63
25. Позитивна психотерапія. Основи психотерапії: навч. посіб. / В.І.Карікаш та ін. / за заг. ред. К.В.Седих. Полтава : Алчевськ: ЦПК, 2013, С.163–185.
26. Покроєва Л.Д. Спілкуємося на відстані: віртуальний освітній простір закладу загальної середньої освіти : навч.-метод. посіб. Харків : Харківська академія неперервної освіти, 2023, 128 с.
27. Помиткіна Л.В. Уроки психології для учнів початкової школи : навч.- метод. посіб. К. : «АКОНІТ», 2010, 310 с.
28. Психологічний супровід школярів / упор. Т.Гончаренко. К. : Ред. загальнопед. газ., 2005, 128 с.

29. Ребрина В.А. Методика дистанційного навчання: збірник статей. Хмельницький : ХОІППО, 2020. 81 с.
30. Савицька С.О. Психологія. К. : 1998, 16 с.
31. Савицька С.О. Психолого-педагогічні умови подолання особистісної тривожності у дітей молодшого шкільного віку : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. псих. наук : спец. 19.00.07. Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова. Київ, 1999, 14 с.
32. Савчин М.В. Вікова психологія : навч. посіб. К. : Академвидав, 2005, 360 с.
33. Сердюк Л.З., Яблонська І.В., Данилюк О.І. Психолого-педагогічні основи процесу самотворення особистості: монографія / за ред. Л.З. Сердюк. К. : Педагогічна думка, 2015, 197 с.
34. Скрипченко О.В. Молодший шкільний вік. Вікова та педагогічна психологія: навч. посібник. К. : Просвіта, 2001, С.114-174.
35. Смутьсон М.Л. Дистанційне навчання: психологічні засади : монографія. Кіровоград : Імекс-ЛТД, 2012, 240 с.
36. Твердохліб І.А. Особливості програмно-технічного забезпечення дистанційного навчання в умовах воєнного стану: методичні рекомендації. Київ: Педагогічна думка, 2023, 44 с.
37. Тітов І.Г. Психологія індивідуальної суб'єктності молодших школярів : теоретико-методологічний аспект : навч. Посібник. Полтава : «Фірма «Техсервіс», 2007, 70 с.
38. Томчук С.М. Генеза негативних психічних станів молодших школярів та їх корекція : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. псих. наук : спец. 19.00.07. «Педагогічна та вікова психологія». К. : 2006, 25 с.
39. Топузова О.М. Дистанційне навчання в умовах карантину: досвід та перспективи. Аналітико-методичні матеріали. К. : Педагогічна думка, 2021, 192 с.

40. Удовиченко І.В. Дистанційний формат взаємодії суб'єктів освітньої діяльності: методичні рекомендації. Суми : НВВ КЗ СОППО, 2021, 198 с.
41. Ханецька Н.В. Психологічні передумови розвитку молодшого школяра як суб'єкта учіння : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. псих. наук : спец. 19.00.07. «Педагогічна та вікова психологія». Київ. 2005, 19 с.
42. Чепелєва Н.В. Життєва ситуація особистості / Н.В.Чепелєва // Основи практичної психології / за ред. В. Панок, Т. Титаренко, Н. Чепелєва та ін. : Підручник. К. : Либідь, 2003, С.112-135.
43. Швалб Ю.М. Психологічна діагностика рівня сформованості учбової діяльності в молодших школярів. К. : 1998, Вип. 31. С. 58-73.
44. Шевченко О.В. Національна ідентифікація у становленні Я-образу особистості : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. псих. наук : 208 спец. 19.00.07. «Педагогічна та вікова психологія». К. : 2005, 21 с.
45. Юдіна Н.О. Розвиток мотивації навчання молодших школярів у процесі вивчення інтегрованих курсів: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. псих. наук: «Педагогічна та вікова психологія». К. : 2003, 16 с.

ДОДАТКИ

Додаток А

АНКЕТА-ОПИТУВАЛЬНИК БАТЬКІВ

1. Місце перебування дитини.
 - Херсонщина
 - Україна
 - За кордоном
- 2 Чи є в дитини вдома окреме робоче місце?
 - Так
 - Ні
- 3 Яке обладнання використовує дитина для навчання?
 - Телефон
 - Планшет
 - Комп'ютер
- 4 Чи маєте ви постійний інтернет?
 - Так
 - Ні
- 5 У якому форматі дистанційного навчання ваша дитина навчається?
 - Онлайн-урок в Zoom
 - Запис онлайн уроків від вчителя

- Виконання завдань в Classroom

- Спілкування через Viber

6 Чи можуть ваші діти користуватися інструментами для організації дистанційного навчання, які використовують вчителі нашого закладу?

- Так

- Ні

Частково

7 Які інструменти, що використовує вчитель, на вашу думку, є найбільш вдалим (можна обрати декілька відповідей)?

- GoogleClass

- сайт учителя

- вайбер

- посилання на документ (Goodle-диск учителя)

- ZOOM

- інше

8 Чи допомагаєте ви в навчанні вашій дитині?

- Зацікавлені та допомагаємо

- Допомагаємо частково

- Не допомагаємо

9 Чи хоче ваша дитина навчатися?

- Так

- Ні

- Частково

10 У якому настрої ваша дитина, як правила, займається на уроках?

- Піднесеному, з радістю
- Здебільшого охоче
- Не проявляє особливих емоцій
- Здебільшого неохоче
- Пригніченому
- Відмовляється займатися
- Складно сказати

11 Як ви спонукаєте дитину до навчання (примус, заохочення, обіцянка, нагадування, похвала, вмовляння, мотивування, шантаж).

12. Чи вважаєте Ви дистанційне навчання повноцінною заміною очного навчання?

- Так
- Частково
- Ні

13. На ваш погляд, навчальне навантаження дітей в період дистанційного навчання збільшилось?

- Навантаження збільшилося
- Нічого не змінилося
- Роботи стало менше

14. На вашу думку, за якою формою навчання легше вчитися вашій дитині?

- Очна
- Змішана
- Дистанційна

15. Чи охоче Ваша дитина займається додатковою самоосвітою під час дистанційного навчання? (додаткові матеріали, перегляд онлайн ресурсів, вебінари, книги, інтерактивні вправи тощо.)

- Так
- Частково
- Ні
- Не завжди
- Важко сказати

16. Чи є у дитини стійкі інтереси, крім навчання?

- Так
- Частково
- Ні
- Важко сказати

Додаток Б

ТЕСТ-ОПИТУВАЛЬНИК ДЛЯ ДІТЕЙ

1. Твоє ім'я _____

2. Чи цікаво тобі дистанційно навчатися?

- Так
- Ні
- Іноколи

3. Твої улюблені предмети?

4. Виконуючи завдання, я:

- Відразу беруся до справи, працюю завжди швидко;
- Спочатку намагаюся зрозуміти завдання, старанно його обмірковую, а потім дію без вагань, швидко;
- Дуже довго міркую, як краще вчинити, почуваюся невпевнено;
- Завжди хвилююся, тому що _____
- Почуваю себе завжди спокійно, тому що _____

5. Найчастіше я:

- Не розумію завдання роботи;
- Не розумію як його виконувати;
- Не вмію контролювати хід своєї роботи;
- Не знаю, як перевірити результат;
- Не вмію правильно розподілити час.

6. Коли я чогось не розумію на уроці, я

- Запитую вчителя
- Запитую у батьків
- Запитую у друзів
- Нічого не роблю

7. Мені завжди цікаво на уроці, коли на уроці

8. Мені завжди не цікаво, коли на уроці _____

9. Я хотів би, щоб у навчанні завжди _____

10. Чи організовано вчителями зворотній зв'язок?

Так, є можливість спілкування

Ні, вчитель не відповідає на запитання

11. Як ви вважаєте, чи потрібне онлайн-спілкування вчителів і учнів?

- Так
- Ні
- Іноколи

12. Тобі важко встигати разом із класом?

- Так
- Ні
- Іноколи

13. Ти хвилюєшся, коли вчитель каже, що збирається перевірити, наскільки знаєш матеріал?

- Так
- Ні
- Іноколи

14. Тобі важко працювати в класі так, як цього хоче вчитель?

- Так
- Ні
- Іноколи

15. Чи часто ти хочеш, щоб учитель не поспішав, пояснюючи новий матеріал, щоб ти зрозумів, про що він каже?

- Так
- Ні
- Іноколи

16. Ти дуже хвилюєшся при відповіді або виконанні завдання?

- Так
- Ні
- Інколи

17.Твої батьки допомагають в організації виконання домашніх завдань?

- Так
- Ні
- Інколи

18. Працюючи над складним завданням, інколи відчуваєш, що абсолютно забув те, що добре знав раніше?

- Так
- Ні
- Інколи

19.Коли учитель пояснює матеріал, чи здається тобі, що однокласники розуміють його краще за тебе?

- Так
- Ні
- Інколи

20. Ти задоволений ставленням вчителів до себе?

- Так
- Ні
- Інколи

Додаток В

ТАБЛИЦЯ РЕЗУЛЬТАТІВ ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНОГО
СПОСТЕРЕЖЕННЯ ВЧИТЕЛЯ НА УРОЦІ У СИСТЕМІ
ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ

№ п/п	Ім'я дитини	З р і л і с т ь д и т и н и	У в а г а	П а м ' я т ь	Ф о р м а п а м ' я т і	М и с л е н н я	Е м о ц і н н и й с т а н	На ст рі й	Здат ніст ь до спів пра ці	Са моо цін ка і реа кці я на вик она ння зав дан ь
1	Ангеліна А.	1	1	1	4	1	1	1,5,7	1,3,6	1,3
2	Амір А.	1	1	1	1	1	2	1,5,7	1,4,6	1,4
3	Карина Б.	1	2	2	4	2	2	2,5,8	2,3,6	1,4
4	Ігор Б.	2	3	2	4	3	9	2,4,6	2,4,6,7	1,3
5	Микита В.	2	3	2	4	3	1	2,4,6	2,3,6	1,6
6	Мирослава В.	2	3	2	4	3	1	2,4,6	2,3,6	1,6
7	Катерина Г.	1	1	1	1	2	1	1,5,7	1,3,6	1,4
8	Ілля Г.	2	2	2	1	3	1	2,4,6	2,3,6	1,6
9	Денис Г.	1	1	1	2	1	1	1,5,7	1,3,6	1,4
10	Валерія Г.	1	2	2	4	2	1	1,5,7	2,3,6	1,4
11	Марія Д.	1	2	1	4	2	5	1,5,7	1,3,6	1,4
12	Анастасія К.	1	1	1	4	1	1	1,5,7	1,3,6	1,3
13	Анна К.	1	2	2	4	2	9	1,5,7	2,4,6	1,4
14	Софія К.	1	1	1	2	2	1	1,5,7	1,3,6	1,4
15	Вікторія К.	1	1	1	1	1	1	1,5,7	1,3,6	1,3
16	Яків Л.	1	1	1	4	2	2	2,4,6	2,3,6	1,3
17	Стас Л.	1	2	1	4	1	2	1,5,7	2,3,6	1,4
18	Олександр Л.	1	2	2	4	2	1	1,5,7	2,3,6	1,4

19	Артем О.	1	2	2	4	2	9	1,5,7	2,3,6	1,4
20	Єгор О.	1	2	2	4	2	9	1,5,7	2,3,6	1,4
21	Денис П.	1	1	1	2	1	1	1,5,7	2,3,6	1,3
22	Олександра Р.	1	3	2	1	2	1	1,5,7	2,3,6	1,3
23	Кіра С.	1	3	2	1	2	1	1,5,7	2,3,6	1,4
24	Кирило Т.	1	2	1	1	1	2	1,5,7	2,3,6	1,4
25	Кирило Х.	1	3	2	4	2	9	1,5,6	2,3,6	1,4
26	Артем Х.	1	1	1	2	1	1	1,5,7	2,3,6	1,4
27	Кіра Ч.	1	2	1	4	1	1	1,5,7	1,3,6	1,3
28	Дарина Ш	2	3	2	4	2	2	2,4,6	2,3,6	1,4
29	Ярослав Я.	1	2	1	2	1	3	1,5,7	1,3,6	1,4